

K O M U N I K A T
Z O M B U A N I A

Warszawa, czerwiec 2010

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/82/2010

**OCENA PREZYDENTA
LECHA KACZYŃSKIEGO**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Dziesiątego kwietnia 2010 roku miała miejsce katastrofa prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem, w wyniku której zakończyła się (po ponad czterech latach) kadencja Lecha Kaczyńskiego. Z sondażu przeprowadzonego na miesiąc przed jego tragiczną śmiercią można było wnioskować, że Lech Kaczyński jako polityk i prezydent nie cieszył się zbyt dużym poparciem obywateli, a w nastawieniu do jego osoby przeważała nieufność. Katastrofa smoleńska istotnie wpłynęła na jego wizerunek w mediach, który dosyć wyraźnie przełożył się na społeczne opinie. Coraz częściej pojawiały się słowa uznania dla jego prezydentury oraz uwagi o niedocenianiu go za życia. Wypowiadano się o nim jako o człowieku i polityku, dostrzegając głównie mocne strony jego prezydentury, a zapominając o słabych. W maju¹ zapytaliśmy zatem Polaków, jak oceniają Lecha Kaczyńskiego jako polityka i prezydenta, co sądzą o nim i stylu sprawowania przezeń władzy, a także – w jaki sposób jego tragiczna śmierć wpłynęła na ich opinie w tym względzie.

OGÓLNE OCENY PREZYDENTURY LECHA KACZYŃSKIEGO

Lech Kaczyński objął urząd prezydenta 24 grudnia 2005 roku mając poparcie 8 257 468 obywateli (54,04% głosów w II turze wyborów prezydenckich, która odbyła się 23 października 2005 roku, przy frekwencji 50,99%). Jego zwycięstwo pozytywnie przyjęła nieco ponad połowa badanych (51%), a negatywnie – niespełna dwie piąte (37%)².

Największym poparciem cieszył się prezydent Lech Kaczyński w pierwszych trzech miesiącach swego urzędowania. Był to jedyny okres, w którym opinie pozytywne przeważały nad negatywnymi, choć już wówczas można było zaobserwować stopniowy wzrost niezadowolenia Polaków z działalności prezydenta.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (240) przeprowadzono w dniach 8–13 maja 2010 roku na liczącej 1000 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Podsumowanie połowy kadencji prezydenta Lecha Kaczyńskiego”, czerwiec 2008 (oprac. R. Boguszewski).

Dalsze miesiące prezydentury Lecha Kaczyńskiego (począwszy od kwietnia 2006 roku) przyniosły wyraźną przewagę ocen negatywnych nad pozytywnymi, która utrzymała się aż do ostatnich dni sprawowania przezeń władzy. W pierwszych dwóch latach kadencji niemal systematycznie połowa społeczeństwa krytycznie wypowiadała się o pracy urzędu prezydenta. Począwszy od lutego 2008 roku – z wyjątkiem marca, maja i czerwca 2008, lipca 2009 oraz stycznia i marca 2010 – co najmniej trzy piąte Polaków oceniało działalność prezydenta negatywnie. Zdecydowanie najgorsze notowania zarejestrowaliśmy w czerwcu 2009 roku, kiedy to aż 68% respondentów źle oceniało jego pracę, a tylko 22% dobrze. Po tym okresie zauważalna była jednak nieznaczna poprawa notowań Lecha Kaczyńskiego, które były najlepsze w ostatnim miesiącu sprawowania przez niego władzy. Dane liczbowe dotyczące ocen działalności prezydenta w poszczególnych miesiącach urzędowania przedstawiono w tabelach 1–4 oraz na rysunku 1.

Tabela 1

Oceny działalności prezydenta	Wskazania respondentów według terminów badań											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	2006											
	w procentach											
Dobra	39	42	41	31	32	33	35	33	31	31	31	35
Zła	16	29	37	49	49	50	48	47	53	58	52	49
Trudno powiedzieć	45	29	22	20	19	17	17	20	17	12	18	16

Tabela 2

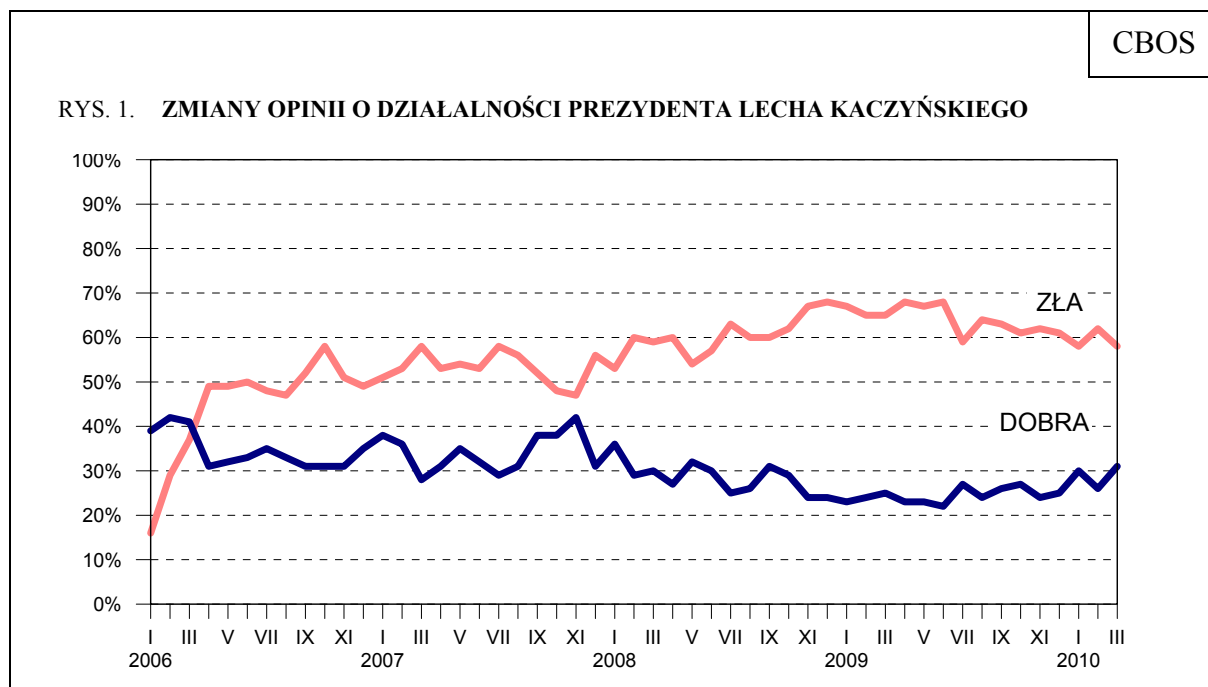
Oceny działalności prezydenta	Wskazania respondentów według terminów badań											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	2007											
	w procentach											
Dobra	38	36	28	31	35	32	29	31	38	38	42	31
Zła	51	53	58	53	54	53	58	56	52	48	47	56
Trudno powiedzieć	11	11	14	15	12	15	13	13	10	14	11	13

Tabela 3

Oceny działalności prezydenta	Wskazania respondentów według terminów badań											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	2008											
	w procentach											
Dobra	36	29	30	27	32	30	25	26	31	29	24	24
Zła	53	60	59	60	54	57	63	60	60	62	67	68
Trudno powiedzieć	11	11	11	13	14	13	12	14	9	9	9	8

Tabela 4

Oceny działalności prezydenta	Wskazania respondentów według terminów badań														
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
	2009												2010		
	w procentach														
Dobra	23	24	25	23	23	22	27	24	26	27	24	25	30	26	31
Zła	67	65	65	68	67	68	59	64	63	61	62	61	58	62	58
Trudno powiedzieć	10	10	10	9	10	10	14	11	11	12	14	14	12	12	11

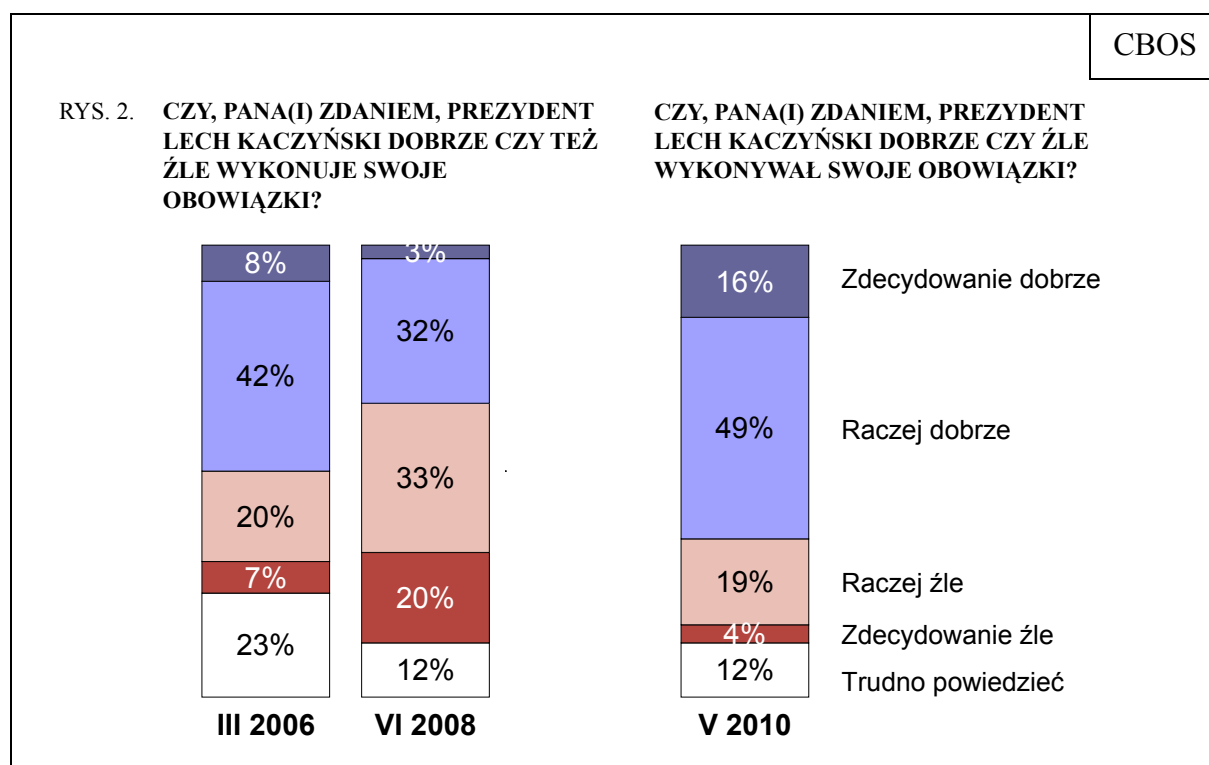

Podobnie jak ogólne oceny działalności prezydenta kształtowały się również opinie na temat stylu sprawowania władzy przez Lecha Kaczyńskiego – czy dobrze czy też źle wykonuje on swoje obowiązki. Pierwszego pomiaru opinii dokonaliśmy w marcu 2006 roku. Wówczas połowa badanych (50%) pozytywnie oceniała sposób, w jaki Lech Kaczyński wypełnia obowiązki głowy państwa, ale relatywnie duża grupa (23%) nie miała wyrobionego zdania w tej kwestii.

W czerwcu 2008 roku, po upływie połowy kadencji, tylko 35% badanych twierdziło, że prezydent Lech Kaczyński dobrze wykonuje swoje obowiązki, natomiast 53% wyrażało się o jego pracy krytycznie. Co ósmy respondent (12%, od marca 2006 roku spadek o 11 punktów) nie miał wykrystalizowanej opinii na ten temat.

Ostatni pomiar dotyczący oceny wykonywania obowiązków przez Lecha Kaczyńskiego zrealizowaliśmy miesiąc po tragicznym wypadku prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem. W maju niemal dwie trzecie Polaków (65%) pozytywnie oceniało

sposób, w jaki Lech Kaczyński sprawował najwyższy urząd w państwie, niemal jedna czwarta zaś (23%) uważała, że źle wywiązywał się on ze swoich obowiązków.

We wszystkich trzech badaniach na zróżnicowanie opinii o sposobie sprawowania przez Lecha Kaczyńskiego urzędu prezydenta wpływały przede wszystkim poglądy polityczne ankietowanych, ich sympatie partyjne oraz zaangażowanie religijne³. Bez względu jednak na to, do której z tych grup zaliczali się respondenci, we wszystkich z nich w maju tego roku wyraźnie poprawiły się – w porównaniu z danymi z lat 2006 i 2008 – opinie na temat prezydentury Lecha Kaczyńskiego.

Najbardziej przychylni tragicznie zmarłemu prezydentowi są badani o prawicowej orientacji politycznej (75% z nich jest przekonanych, że dobrze wykonywał on swoje obowiązki), natomiast stosunkowo najbardziej krytyczni wobec niego – respondenci o poglądach lewicowych, których opinie w tym względzie są niemal równo podzielone.

³ Zob. komunikaty CBOS „Opinie o pracy prezydenta Lecha Kaczyńskiego”, kwiecień 2006 (oprac. A. Cybulska), oraz „Podsumowanie połowy kadencji prezydenta Lecha Kaczyńskiego”, czerwiec 2008 (oprac. R. Boguszewski).

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, prezydent Lech Kaczyński dobrze czy źle wykonywał swoje obowiązki?	Poglądy polityczne			
	lewicowe	centrowe	prawicowe	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Dobrze	48	65	75	61
Źle	44	26	16	17
Trudno powiedzieć	8	9	9	22

W elektoratach partyjnych jedynie sympatycy PiS powszechnie doceniają styl sprawowania władzy przez byłego prezydenta. Opinie potencjalnych wyborców PO są przeważnie pozytywne, natomiast zwolenników SLD mniej więcej równo podzielone.

Tabela 6

Czy, Pana(i) zdaniem, prezydent Lech Kaczyński dobrze czy źle wykonywał swoje obowiązki?	Potencjalne elektoraty partii politycznych			
	PiS	PO	SLD	Niegłosujący
	w procentach			
Dobrze	97	50	46	57
Źle	0	42	42	22
Trudno powiedzieć	3	8	12	21

* W analizie uwzględniono elektoraty tych partii politycznych, których reprezentacja w badaniu była wystarczająco duża

Wśród wyborców Lecha Kaczyńskiego z II tury wyborów prezydenckich ponad cztery piąte (88%) wyraża zadowolenie z jego działalności jako głowy państwa, jedynie siedmiu na stu (7%) nie ma powodów do satysfakcji. Ponad dwie piąte elektoratu Donalda Tuska z tych wyborów (45%) pozytywnie wypowiada się o pracy byłego prezydenta, ale niemal tyle samo (44%) wyraża niezadowolenie. Dobre oceny prezydentury Lecha Kaczyńskiego dominują również wśród tych, którzy 23 października 2005 roku nie brali udziału w głosowaniu.

Tabela 7

Czy, Pana(i) zdaniem, prezydent Lech Kaczyński dobrze czy źle wykonywał swoje obowiązki?	Głosujący na:		Niebiorący udziału w II turze wyborów prezydenckich
	Lecha Kaczyńskiego	Donalda Tuska	
	w procentach		
Dobrze	88	45	60
Źle	7	44	24
Trudno powiedzieć	5	11	16

Zadowolenie ze sposobu, w jaki prezydent Lech Kaczyński wywiązywał się ze swoich obowiązków, istotnie rośnie wraz ze wzrostem częstości udziału respondentów w praktykach religijnych. Dobrze wypowiada się o jego pracy niemal trzy czwarte osób chodzących do kościoła kilka razy w tygodniu (75%), podczas gdy wśród w ogóle niepraktykujących odsetek ten jest zdecydowanie niższy (49%).

Tabela 8

Czy, Pana(i) zdaniem, prezydent Lech Kaczyński dobrze czy źle wykonywał swoje obowiązki?	Udział w praktykach religijnych				
	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	1-2 razy w miesiącu	kilka razy w roku	w ogóle nie uczestniczy
	w procentach				
Dobrze	75	72	68	52	49
Źle	17	16	25	37	35
Trudno powiedzieć	8	12	7	11	16

O tym, że Lech Kaczyński dobrze wykonywał swoje obowiązki, stosunkowo najczęściej, oprócz osób często biorących udział w praktykach religijnych i deklarujących prawicowe poglądy polityczne, przekonani są również mieszkańcy wsi (70%), pracownicy usług (74%) oraz renciści (79%) i bezrobotni (71%).

O pracy byłego prezydenta nieco bardziej krytycznie wypowiadają się natomiast osoby z wyższym wykształceniem (37% ocen negatywnych) – zwłaszcza przedstawiciele kadry kierowniczej (35%), średni personel i technicy (36%), a także mieszkańcy dużych, ale nie największych miast (36%) oraz badani o relatywnie najwyższych dochodach *per capita* (41%) – zob. tabele aneksowe.

OCENY POSZCZEGÓLNYCH ASPEKTÓW PREZYDENTURY LECHA KACZYŃSKIEGO

Analizując społeczne oceny poszczególnych dziedzin aktywności prezydenta Lecha Kaczyńskiego, jakie uzyskaliśmy w czerwcu 2008 roku oraz w maju 2010 roku, można stwierdzić, że jego prezydentura jest znacznie lepiej oceniana obecnie – po śmierci – niż w połowie kadencji. Na podstawie wartości średnich⁴ za najsilniejszą stronę prezydentury Lecha Kaczyńskiego uznawana jest jego aktywność w życiu politycznym kraju (średnia 3,48).

Niemal równie dobrze oceniane są kompetencje Lecha Kaczyńskiego (3,32), a także sposób, w jaki reprezentował Polskę w świecie (3,20). Spośród wszystkich czterech aspektów najgorzej wypada ocena sprawności działania byłego prezydenta (3,09), choć nawet i ten wymiar sprawowania przez niego urzędu postrzegany jest obecnie znacznie lepiej niż przed dwoma laty.

Na jednomyślność opinii respondentów wskazują wartości odchylenia standardowego. W maju najbardziej jednoznacznie ocenione zostały sprawność działania byłego prezydenta oraz jego kompetencje. Większe zróżnicowanie ocen prezydentury Lecha Kaczyńskiego dotyczy sposobu reprezentowania przez niego Polski na arenie międzynarodowej. Podobnie było w czerwcu 2008 roku, kiedy to właśnie w tym wymiarze były prezydent otrzymał najmniej spójne noty (choć różnice zdań były wówczas znacznie mniejsze niż obecnie).

Tabela 9

Posługując się skalą ocen od 1 do 5, na której 1 oznacza ocenę bardzo złą, a 5 – bardzo dobrą, proszę ocenić prezydenturę Lecha Kaczyńskiego jeśli chodzi o:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	VI 2008		V 2010	
	średnia	odchylenie standardowe	średnia	odchylenie standardowe
– sprawność działania	2,39	1,103	3,09	1,066
– kompetencje	2,61	1,174	3,32	1,086
– aktywność w życiu politycznym kraju	2,60	1,135	3,48	1,103
– reprezentowanie Polski na świecie	2,27	1,182	3,20	1,322

Procentowe rozkłady odpowiedzi na to pytanie potwierdzają analizy różnic średnich. Warto zauważyć, że w badaniu przeprowadzonym w czerwcu 2008 roku większość Polaków mających wykrystalizowaną opinię w tej kwestii negatywnie wypowiedziała się na temat dwóch spośród czterech aspektów działalności prezydenta Lecha Kaczyńskiego, a niemal połowa (48%) negatywnie oceniła pozostałe dwa. Najgorzej oceniono sposób, w jaki były prezydent reprezentował Polskę w świecie (60% ocen negatywnych). Tylko nieco mniej krytycznych opinii uzyskała sprawność działania prezydenta (57%).

W sondażu przeprowadzonym w maju tego roku – tuż po katastrofie pod Smoleńskiem – ponad połowa badanych mających wyrobione zdanie na temat prezydentury Lecha

⁴ Respondenci oceniali prezydenturę Lecha Kaczyńskiego za pomocą pięciopunktowej skali od 1 do 5, na której 1 oznaczało ocenę bardzo złą, a 5 – ocenę bardzo dobrą. Środek skali wyznacza liczba 3, a więc wartości średniej wyższe od tej liczby oznaczają ocenę pozytywną, a niższe – negatywną.

Kaczyńskiego (53%) pozytywnie wypowiedziała się o jego aktywności w życiu politycznym kraju. Blisko co drugi respondent (46%) dobrze ocenił również sposób, w jaki były prezydent reprezentował Polskę na arenie międzynarodowej, i niemal tyle samo (44%) wyrażało pozytywne opinie o jego kompetencjach. Z wymienionych aspektów prezydentury Lecha Kaczyńskiego najgorzej postrzegana jest sprawność działania, ale nawet w tym względzie oceny dobre (33%) przeważają nad złymi (29%).

Tabela 10

Posługując się skalą ocen od 1 do 5, na której 1 oznacza ocenę bardzo złą, a 5 – bardzo dobrą, proszę ocenić prezydenturę Lecha Kaczyńskiego, jeśli chodzi o:	Zła (1+2)	Ani dobra, ani zła (3)	Dobra (4+5)
	w procentach		
VI 2008			
– sprawność działania	57	27	16
– kompetencje	48	27	25
– aktywność w życiu politycznym kraju	48	31	21
– reprezentowanie Polski w świecie	60	23	17
V 2010			
– sprawność działania	29	38	33
– kompetencje	22	34	44
– aktywność w życiu politycznym kraju	19	28	53
– reprezentowanie Polski w świecie	33	21	46

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

W maju tego roku ankietowani mieli nieco mniej problemów z oceną poszczególnych aspektów prezydentury Lecha Kaczyńskiego niż przed dwoma laty. W obu badaniach stosunkowo najtrudniej było im jednak wypowiedzieć się na temat kompetencji byłego prezydenta.

Tabela 11

Posługując się skalą ocen od 1 do 5, na której 1 oznacza ocenę bardzo złą, a 5 – bardzo dobrą, proszę ocenić prezydenturę Lecha Kaczyńskiego, jeśli chodzi o:	Odpowiedzi „trudno powiedzieć” według terminów badań	
	VI 2008	V 2010
– sprawność działania	8	6
– kompetencje	11	7
– aktywność w życiu politycznym kraju	9	6
– reprezentowanie Polski w świecie	8	4

**ZMIANY W SPOŁECZNYM WIZERUNKU
PREZYDENTA LECHA KACZYŃSKIEGO**

O społeczny portret prezydenta Lecha Kaczyńskiego pytaliśmy respondentów całkiem niedawno – w lutym tego roku⁵. Było to związane z podsumowywaniem kończącej się kadencji prezydenta, którą zwyczajowo robimy w roku wyborczym, ale jeszcze przed rozpoczęciem kampanii wyborczej. Portret ten skonstruowany został na podstawie par trzynastu przeciwstawnych stwierdzeń, dających możliwość opisanie walorów intelektualnych byłego prezydenta, jego cech temperamentalnych, umiejętności komunikacyjnych i perswazyjnych oraz zdolności przywódczych. Zadaniem respondentów było wskazanie tych określeń, które według nich najlepiej charakteryzowały Lecha Kaczyńskiego. Udzielając odpowiedzi badani mieli możliwość zakwestionowania adekwatności cech opisanych w każdej z par stwierdzeń do charakterystyki prezydenta.

Tragiczny wypadek prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem i związane z tym zakończenie kadencji Lecha Kaczyńskiego skłoniło nas do powtórzenia części z wykorzystanych w lutym pytań, w celu sprawdzenia, w jaki sposób wydarzenia te wpłynęły na opinię publiczną i zmieniły społeczny wizerunek byłego prezydenta.

Tabela 12

Z każdej pary stwierdzeń proszę wskazać to, które, Pana(i) zdaniem, najlepiej charakteryzuje tragicznie zmarłego prezydenta Lecha Kaczyńskiego*	II 2010	V 2010
Był przywiązany do tradycji i wartości narodowych	74%	89%
Nie przywiązywał należytej wagi do tradycji i wartości narodowych	15%	4%
Był uczciwym człowiekiem	49%	72%
Nie był uczciwy	19%	7%
Rozumiał problemy zwykłych ludzi, troszczył się o ich los	30%	57%
Nie obchodził go los zwykłych ludzi	51%	22%
Był prawdziwym mężem stanu – w swojej działalności kierował się dobrem kraju	26%	52%
W swojej działalności kierował się przede wszystkim własnymi interesami politycznymi	56%	32%
Był niedoceniany przez większość Polaków	-	47%
Był oceniany tak, jak na to zasługiwał	-	42%
Nie wyróżniał żadnej z sił politycznych	22%	20%
Kierował się przede wszystkim interesami partii, z której się wywodził	64%	64%
Odpowiedzi uszeregowano według malejącego odsetka wskazań pozytywnych. Pominęto odpowiedzi „ani taki, ani taki” i „trudno powiedzieć”		

* W badaniu przeprowadzonym w lutym 2010 pytania zadawane były w czasie teraźniejszym

⁵ Zob. komunikat CBOS „Społeczny portret prezydenta Lecha Kaczyńskiego w roku wyborczym”, marzec 2010 (oprac. A. Cybulska).

Największym i niemal powszechnie dostrzeganym przez Polaków atutem Lecha Kaczyńskiego nadal pozostaje jego przywiązanie do tradycji i wartości narodowych. Tę cechę tragicznie zmarłego prezydenta wskazała w naszym majowym sondażu zdecydowana większość badanych (89%, o 15 punktów procentowych więcej niż w lutym tego roku). Dostrzeganą zaletą Lecha Kaczyńskiego była także jego osobista uczciwość – tę cechę przypisało mu w maju niemal trzy czwarte Polaków (72%, o 23 punkty więcej niż w lutym).

W kolejnych dwóch aspektach charakterystyki duży wpływ na ich społeczny odbiór miały tragiczne wydarzenia pod Smoleńskiem. Podczas gdy w lutym ponad połowa respondentów uważała, że Lecha Kaczyńskiego nie obchodził los zwykłych ludzi (51%), a w swojej działalności kierował się on przede wszystkim własnymi interesami politycznymi (56%), w maju w obu wymiarach oceny uległy odwróceniu – większość Polaków postrzegała Lecha Kaczyńskiego jako prawdziwego męża stanu (52%), a także jako prezydenta rozumiejącego problemy zwykłych ludzi (57%).

Negatywna natomiast była i pozostaje ocena Lecha Kaczyńskiego w kontekście jego działalności politycznej w ramach pełnionej funkcji. Zarówno w lutym, jak i w maju jawił się on Polakom jako prezydent „partyjny”, faworyzujący w swoich decyzjach oraz działaniach partię, z której się wywodził – PiS (64%). O jego ponadpartyjności przekonana była tylko jedna piąta ankietowanych. W tym aspekcie charakterystyki odsetek badanych wystawiających prezydentowi oceny negatywne okazał się trzykrotnie wyższy niż odsetek tych, którzy oceniali go pozytywnie.

W badaniu majowym zapytaliśmy również respondentów o jeden dodatkowy aspekt – czy prezydent Lech Kaczyński był oceniany tak, jak na to zasługiwał, czy też był niedoceniany przez większość Polaków. Opinie na ten temat są niemal równo podzielone, choć nieznacznie więcej osób jest zdania, że były prezydent był niedoceniany (5-punktowa różnica wskazań).

Generalnie rzecz biorąc, po tragicznym wypadku prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem poprawiły się niemal wszystkie oceny byłego prezydenta – bez względu na poglądy polityczne Polaków, ich sympatie partyjne czy też cechy społeczno-demograficzne. Mimo to nadal można zaobserwować silny związek sympatii partyjnych badanych z ich opiniami na temat Lecha Kaczyńskiego. Linia podziału przebiega między sympatykami PiS a wyborcami pozostałych partii.

Tabela 13

Z każdej pary stwierdzeń proszę wskazać to, które, Pana(i) zdaniem, najlepiej charakteryzuje tragicznie zmarłego prezydenta Lecha Kaczyńskiego	Potencjalne elektoraty partii politycznych			Ogół badanych
	PiS	PO	SLD	
	w procentach			
Był przywiązany do tradycji i wartości narodowych	98	90	88	89
Nie przywiązywał należytej wagi do tradycji i wartości narodowych	2	5	7	4
Był uczciwym człowiekiem	97	67	56	72
Nie był uczciwy	1	11	17	7
Rozumiał problemy zwykłych ludzi, troszczył się o ich los	91	48	42	57
Nie obchodził go los zwykłych ludzi	3	33	49	22
Był prawdziwym mężem stanu – w swojej działalności kierował się dobrem kraju	94	34	31	52
W swojej działalności kierował się przede wszystkim własnymi interesami politycznymi	5	51	60	32
Był niedoceniany przez większość Polaków	85	30	29	47
Był oceniany tak, jak na to zasługiwał	12	60	63	42
Nie wyróżniał żadnej z sił politycznych	44	7	5	20
Kierował się przede wszystkim interesami partii, z której się wywodził	44	86	88	64
Odpowiedzi uszeregowano według malejącego odsetka wskazań pozytywnych. Pominięto odpowiedzi „ani taki, ani taki” i „trudno powiedzieć”. W analizie uwzględniono elektoraty tych partii politycznych, których reprezentacja w badaniu była wystarczająco duża				

Zwolennicy PiS niemal powszechnie cenią byłego prezydenta za jego przywiązanie do tradycji i wartości narodowych, uczciwość oraz wrażliwość społeczną – zrozumienie problemów zwykłych ludzi i troskę o ich los. Równie często wyborcy PiS podzielają opinię, że Lech Kaczyński był prawdziwym mężem stanu i w swojej działalności kierował się przede wszystkim dobrem kraju. W zdecydowanej większości dostrzegają też fakt, że były prezydent był niedoceniany przez większość Polaków. Najbardziej krytycznie elektorat PiS odnosi się do „upartyjnienia” byłego prezydenta – ponad dwie piąte wyborców tego ugrupowania uważa, że Lech Kaczyński nie starał się być ponadpartyjnym arbitrem, a w swych decyzjach i działaniach kierował się przede wszystkim interesami politycznymi partii, z której się wywodził. Dokładnie taki sam odsetek sympatyków PiS nie zgadza się jednak z tą opinią.

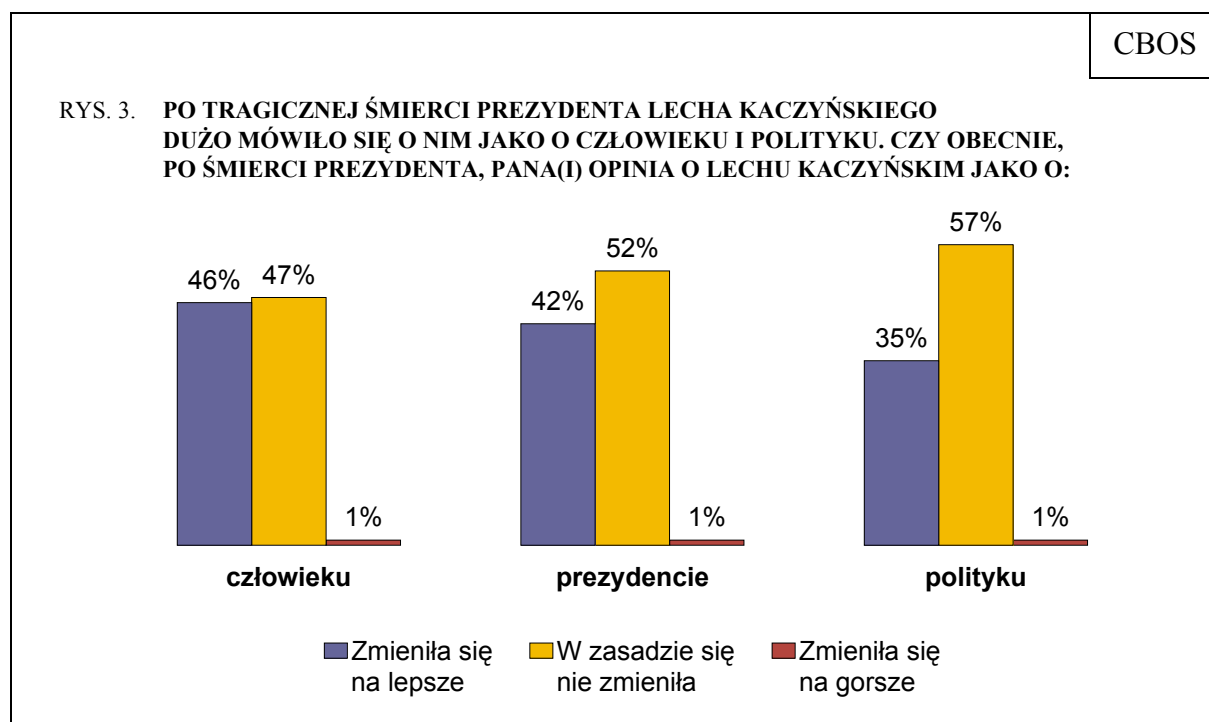
Wyborcy dwóch pozostałych partii, których liczebność w próbie pozwala na analizy, diametralnie różnią się w ocenie byłego prezydenta – z wyjątkiem kwestii przywiązania do tradycji i wartości narodowych – od wyborców PiS (choć ich opinie wyraźnie się poprawiły w porównaniu z uzyskanymi w badaniu lutowym⁶). Ponadto zwolennicy SLD są wobec prezydentury Lecha Kaczyńskiego nieznacznie bardziej krytyczni niż elektorat PO.

⁶ Zob. komunikat CBOS „Społeczny portret prezydenta Lecha Kaczyńskiego w roku wyborczym”, marzec 2010 (oprac. A. Cybulska).

Sympatycy PO i SLD zdecydowanie najgorzej oceniają „upartyjnienie” byłego prezydenta. W większości uważają też, że Lech Kaczyński w swojej działalności miał na względzie przede wszystkim własny interes polityczny, a nie dobro kraju. Według opinii trzech piątych wyborców PO i nieznacznie większego odsetka zwolenników SLD były prezydent w trakcie swojej kadencji był oceniany przez Polaków tak, jak na to zasługiwał. Największa rozbieżność w opiniach zadeklarowanych wyborców tych dwóch partii dotyczy kwestii wrażliwości społecznej oraz uczciwości Lecha Kaczyńskiego. Niemal połowa sympatyków SLD uważa, że byłego prezydenta nie obchodził los zwykłych ludzi, podczas gdy pogląd ten podziela tylko jedna trzecia elektoratu PO. Zwolennicy Platformy również znacznie częściej niż zadeklarowani wyborcy SLD są zdania, że Lech Kaczyński był uczciwym człowiekiem.

ZMIANY OPINII O PREZYDENCIE LECHU KACZYŃSKIM

Po tragicznej śmierci prezydenta Lecha Kaczyńskiego dużo mówiło się o nim jako o człowieku i polityku. W majowym badaniu zapytaliśmy zatem respondentów również o to, czy obecnie ich opinie o nim jako o człowieku, prezydencie i polityku zmieniły się na lepsze, na gorsze czy może raczej w ogóle nie uległy zmianie.

* Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Z deklaracji respondentów wynika, że w największym stopniu zmieniła się na lepsze ich opinia o Lechu Kaczyńskim jako o człowieku (46% wskazań), w najmniejszym zaś – jako o polityku (35%). W każdym przypadku tylko jeden ankietowany na stu (1%) przyznał, że po tragicznej katastrofie prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem jego opinia o byłym prezydencie zmieniła się na gorsze. Najczęściej jednak badani deklarowali, że śmierć prezydenta nie miała żadnego wpływu na ich stosunek do jego osoby.

Zgodnie z oczekiwaniami, w czasie sprawowania urzędu prezydenta Lech Kaczyński cieszył się największym poparciem w elektoracie PiS – partii, z której się wywodził. I choć po tragicznej śmierci jego notowania wzrosły także wśród zwolenników innych ugrupowań politycznych, warto przeanalizować, w jaki sposób opinie o Lechu Kaczyńskim jako o człowieku i polityku zmieniły się w potencjalnych elektoratach największych partii politycznych.

Tabela 14

Po tragicznej śmierci prezydenta Lecha Kaczyńskiego dużo mówiono o nim jako o człowieku i polityku. Czy obecnie, po śmierci prezydenta, Pana(i) opinia o Lechu Kaczyńskim jako o:	Potencjalne elektoraty partii politycznych			Ogół badanych
	PiS	PO	SLD	
	w procentach			
– człowieku				
Zmieniła się na lepsze	60	43	29	49
W zasadzie się nie zmieniła	40	55	71	50
Zmieniła się na gorsze	0	2	0	1
– prezydencie				
Zmieniła się na lepsze	58	33	24	42
W zasadzie się nie zmieniła	42	66	76	57
Zmieniła się na gorsze	0	1	0	1
– polityku				
Zmieniła się na lepsze	54	27	17	36
W zasadzie się nie zmieniła	46	72	81	63
Zmieniła się na gorsze	0	1	2	1

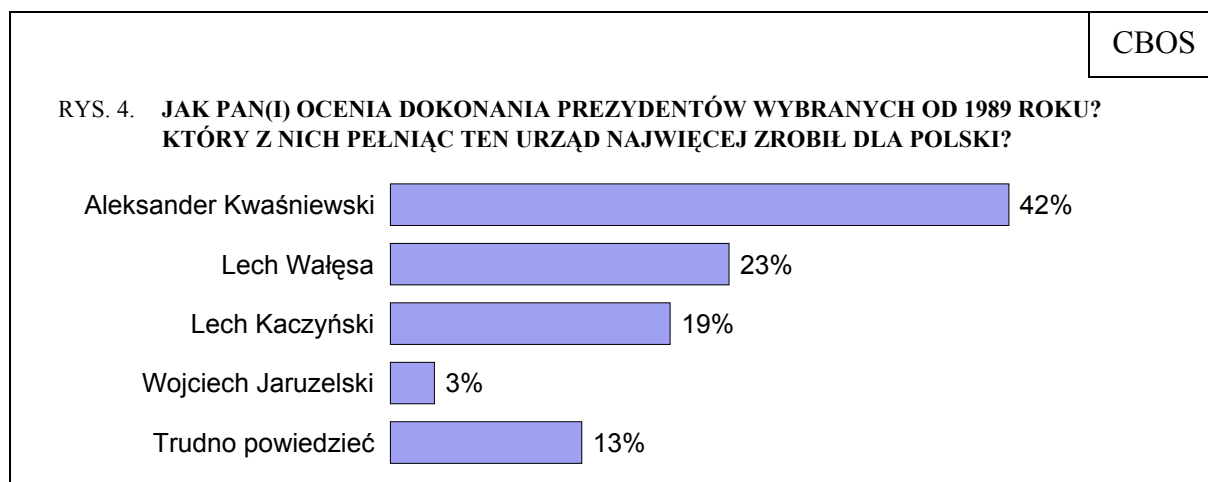
* Analizę przeprowadzono jedynie dla respondentów, którzy mieli zdanie w tej kwestii. W analizie uwzględniono elektoraty tych partii politycznych, których reprezentacja w badaniu była wystarczająco duża.

Wśród zwolenników wszystkich trzech partii zdecydowanie najczęściej poprawiły się opinie o Lechu Kaczyńskim jako o człowieku, najrzadziej zaś – jako o polityku. Co ciekawe, choć przez cały okres trwania kadencji notowania prezydenta były najlepsze wśród sympatyków PiS, po jego śmierci większość elektoratu tej partii deklarowała, że ich opinie o nim poprawiły się we wszystkich trzech aspektach. Ponadto po katastrofie smoleńskiej żaden z wyborców PiS nie postrzega byłego prezydenta gorzej niż dotychczas. Opinie elektoratów PO i SLD we wszystkich trzech aspektach przeważnie nie uległy zmianie,

z tym że sympatycy SLD są dużo bardziej stali w swych ocenach byłego prezydenta niż zwolennicy PO.

PORÓWNANIE DOKONAŃ PREZYDENTÓW POLSKI OD ROKU 1989

Mimo że po tragicznej katastrofie prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem notowania Lecha Kaczyńskiego znacznie się poprawiły, zdecydowana większość ankietowanych nadal nie dostrzega w nim prezydenta, który w trakcie swojej prezydentury najwięcej zrobił dla kraju – jego dokonania uznaje za najważniejsze jedynie co piąty respondent (19%). Pod tym względem ustępuje on przede wszystkim Aleksandrowi Kwaśniewskiemu, którego osiągnięcia za czasów pełnienia przez niego najwyższego urzędu w państwie docenia ponad dwie piąte badanych (42%), a także – Lechowi Wałęsie (23%). Trzech na stu ankietowanych (3%) wskazało na Wojciecha Jaruzelskiego. Warto zwrócić uwagę, że niemal co ósmy respondent (13%) nie ma wyrobionego zdania w tej kwestii.

Opinie na temat znaczenia dokonań poszczególnych prezydentów Polski wybranych od 1989 roku różnią się w zależności od cech społeczno-demograficznych respondentów (zob. tabele aneksowe). Osiągnięcia prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego doceniają przede wszystkim mieszkańcy dużych miast (od 101 tys. do 500 tys. ludności), uczniowie i studenci, częściej mężczyźni niż kobiety, a w grupach społeczno-zawodowych – średni personel i technicy, pracownicy usług oraz badani pracujący na własny rachunek poza rolnictwem. Ponadto częściej niż inni wskazują na niego również osoby dobrze sytuowane, nieuczestniczące w praktykach religijnych i, co oczywiste, zwolennicy lewicy. Dokonania

prezydenta Lecha Wałęsy najczęściej doceniają respondenci w wieku 18–44 lata, badani z wyższym wykształceniem, pracownicy administracyjno-biurowi, pracownicy usług, a także rolnicy, osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz gospodynie domowe. Tragicznie zmarły prezydent Lech Kaczyński za dokonania z czasów swojej prezydentury doceniany jest przede wszystkim przez respondentów uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu, zwolenników prawicy, emerytów oraz badanych powyżej 55 roku życia. Częściej od innych wskazują na niego również mieszkańcy wsi, robotnicy wykwalifikowani i rolnicy, a także badani źle oceniający własne warunki materialne. Zdecydowanie najrzadziej doceniane są osiągnięcia Wojciecha Jaruzelskiego, choć i on ma swoich zwolenników.

Z ostatniego sondażu można wnioskować, że tragiczna śmierć prezydenta Lecha Kaczyńskiego miała duży wpływ na postrzeganie go przez Polaków. Z jednej strony jest to efekt działania mediów, które po katastrofie prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem dostrzegły w Lechu Kaczyńskim nie tylko polityka, ale i człowieka. Z drugiej strony, ze względu na wyjątkową sytuację, ocenie podlega obecnie cały dorobek byłego Prezydenta RP, a nie jedynie działania podejmowane przez niego w trakcie sprawowania tego urzędu.

Opracowała
Katarzyna WĄDOŁOWSKA

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, prezydent Lech Kaczyński dobrze czy źle wykonywał swoje obowiązki?			Liczba osób
		Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		65	23	12	994
Płeć	Mężczyźni	62	28	10	475
	Kobiety	68	19	13	519
Wiek	18-24 lata	62	27	11	133
	25-34	61	27	11	190
	35-44	69	21	10	160
	45-54	68	20	12	146
	55-64	70	25	6	186
	65 lat i więcej	62	20	19	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	70	16	14	374
	Miasto do 20 tys.	67	19	14	131
	20-100 tys.	62	26	11	192
	101-500 tys.	56	36	8	164
	501 tys. i więcej mieszk.	66	27	7	133
Wykształcenie	Podstawowe	65	18	17	253
	Zasadnicze zawodowe	66	24	10	255
	Średnie	68	21	11	334
	Wyższe	57	37	7	152
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	59	35	6	85
	Średni personel, technicy	55	36	9	32
	Pracownicy adm.-biurowi	57	25	18	64
	Pracownicy usług	74	14	12	72
	Robotnicy wykwalifikowani	70	21	9	115
	Robotnicy niewykwalifik.	61	29	10	50
	Rolnicy	60	20	20	47
Pracujący na własny rach.	54	29	17	47	
Bierni zawodowo	Renciści	79	14	7	75
	Emeryci	64	22	14	204
	Uczniowie i studenci	70	22	9	77
	Bezrobotni	71	22	7	85
	Gospodynie domowe i inni	55	30	15	42
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	70	21	9	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	58	33	9	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	62	26	12	227
	prywatnym gosp. rolnym	57	24	18	46
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	68	19	12	184
	501-750	78	15	7	118
	751-1000	63	23	14	154
	1001-1500	60	28	12	128
	Powyżej 1500 zł	53	41	6	143
Ocena własnych war. mater.	Źle	68	21	10	186
	Średnie	65	21	14	440
	Dobre	64	27	9	368
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	75	17	8	53
	Raz w tygodniu	72	16	12	493
	1-2 razy w miesiącu	68	25	7	137
	Kilka razy w roku	52	37	11	184
	W ogóle nie uczestniczy	49	35	16	127
Poglądy polityczne	Lewica	48	44	8	137
	Centrum	65	26	9	331
	Prawica	75	16	9	306
	Trudno powiedzieć	61	17	22	220

Tabela 2

		Jak Pan(i) ocenia dokonania prezydentów wybranych od 1989 roku? Który z nich pełniąc ten urząd najwięcej zrobił dla Polski?					Liczba osób
		Wojciech Jaruzelski	Lech Wałęsa	Aleksander Kwaśniewski	Lech Kaczyński	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		3	23	42	19	13	990
Płeć	Mężczyźni	2	22	46	20	9	470
	Kobiety	4	25	38	17	16	520
Wiek	18-24 lata	2	29	41	12	17	130
	25-34	1	34	43	12	10	189
	35-44	5	29	40	18	7	160
	45-54	5	18	42	20	15	147
	55-64	5	18	45	24	8	186
	65 lat i więcej	3	13	38	25	20	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	4	20	38	21	17	371
	Miasto do 20 tys.	4	26	41	17	12	131
	20-100 tys.	3	26	41	19	11	192
	101-500 tys.	3	25	49	13	10	161
	501 tys. i więcej mieszk.	2	25	44	21	9	135
Wykształcenie	Podstawowe	5	18	36	19	22	252
	Zasadnicze zawodowe	5	20	45	21	9	253
	Średnie	2	26	43	18	11	333
	Wyższe	1	32	44	18	6	152
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	1	26	44	20	8	85
	Średni personel, technicy		27	60	9	4	33
	Pracownicy adm.-biurowi	2	29	34	22	12	65
	Pracownicy usług	1	30	49	11	9	72
	Robotnicy wykwalifikowani	6	27	35	23	9	113
	Robotnicy niewykwalifik.	3	21	45	20	11	48
	Rolnicy	10	25	22	21	22	46
	Pracujący na własny rach.		26	49	15	10	47
Bierni zawodowo	Renciści	1	21	44	17	16	75
	Emeryci	4	14	42	24	16	203
	Uczniowie i studenci	3	25	45	9	18	76
	Bezrobotni	5	24	40	19	11	85
	Gospodynie domowe i inni		27	42	16	15	42
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	5	26	37	22	10	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	4	30	40	17	9	78
	sekt. pryw. poza rolnict.	2	28	47	14	9	228
	prywatnym gosp. rolnym	11	28	26	20	16	45
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	7	19	44	17	13	182
	501-750	2	25	36	23	14	117
	751-1000	2	28	33	19	17	152
	1001-1500	3	25	54	12	7	129
	Powyżej 1500 zł	3	26	50	16	4	143
Ocena własnych war. mater.	Złe	5	17	35	22	20	186
	Średnie	4	24	41	20	12	438
	Dobre	2	26	46	16	10	366
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	17	34	35	13	53
	Raz w tygodniu	4	24	36	23	13	489
	1-2 razy w miesiącu	4	23	45	18	10	136
	Kilka razy w roku	4	27	48	10	11	185
	W ogóle nie uczestniczy	1	18	53	11	17	126
Poglądy polityczne	Lewica	6	19	62	6	7	138
	Centrum	5	25	47	12	12	328
	Prawica	1	26	33	34	6	303
	Trudno powiedzieć	2	21	33	16	27	221